

Analysis of Academic Recognition for Higher Education Students Studying Abroad with the Erasmus+Program

Erasmus+ Taani, Läti, Poola, Rootsi ja Eesti riiklike büroode koostöös viidi läbi 2019. aastal uuring *“Analysis of Academic Recognition for Higher Education Students Studying Abroad with the Erasmus+Program”*, mille fookuses oli õpirände tunnustamine. Uuringut koordineeris Erasmus+ Taani riiklik büroo ning uuringu teostas Technopolis group 2019. aasta esimesel poolaastal.

Rahvusvaheline uuring keskendus aastal 2014-2016 Erasmus+ õpirändes osalenud viie riigi üliõpilastele, kes käisid partnerkoolis õppimas. Eesmärgiks oli analüüsida missugused üliõpilase, kõrgkooli, Erasmus+ programmi ja ajaga seotud asjaolud takistavad (mõjutavad) õpingute tunnustamist.

Tunnustamise uuringu kvantitatiivse analüüsi aluseks on õpirändes osalenud üliõpilase tagasisideankeedid (kokku ca 60 000) ja viie riigi statistika. Kvalitatiivse osa riigipõhised juhtumianalüüsid on tehtud kõrgkoolide ja riiklike büroode esindajate intervjuude põhjal (kokku 67 intervjuud).

Uuringu all olid õppelepingud, nende sõlmimine ja muutmine, kõikvõimalikud tunnustamisega seotud probleemid, ECTS ainepunktide kasutamine ja üliõpilaste rahulolu. Lisaks võrreldi kolme aasta põhjal viie riigi hetkeolukordi ning kaardistati kõrgharidusmaastikust tulenevad erisused.

Õpirände kvaliteedi indikaatorina on tunnustamine võtmetähtsusega. Euroopa Komisjoni ootus on saavutada aastaks 2020 Euroopa-sisese õpirände 100%line tunnustamine, kuid Erasmus+ 2015. ja 2016. aasta aruanded raporteerivad tunnustamist vastavalt 85% ja 83%. Eesti õpirändurite tulemuste tunnustamise protsent jäi nendel aastatel vahemikku 69-79%.

Kokku analüüsiti 58 980 osaleja ankeeti ning uuringu riikidest oli kõige suurema osakaaluga Poola 55% - 32 113 ankeeti, järgnes Rootsi (18,1%), Taani (14,1%), Läti (10,2%) ning Eesti (3,2% vastavalt 1 896 ankeeti).

Viie riigi võrdluses jäid Eesti ja Läti silma suurema Erasmus+ õpirändes osalenud üliõpilaste osakaalu poolest, vastavalt 2,2% ja 2,5% üliõpilaskonnast (1,5% Taani, 1% Poola, 0,9% Rootsi, 1,6% EU28 keskmine) 2016. aasta andmetel. Kõikides uuringus osalenud riikides on üliõpilaste osalusaktiivsus kasvanud, välja arvatud Rootsis. Enamasti olid üliõpilaste seas ülekaalus bakalaureuse üliõpilased, vastavalt 57%–65%, magistrandid moodustasid 23% – 42%. Riikidest vaid Poolas olid ülekaalus magistrandid --52%. Eestis oli bakalaureuse üliõpilasi 57% ja magistrante 41% ning viimastel aastatel on magistrantide osakaal jõudsasti kasvanud.

Peamised järeldused:

- **Tunnustamine on oluline teema, mis nõuab jätkuvalt tähelepanu.** Kõrgkoolid on püüdnud leida tunnustamisel erinevaid lahendusi, mis rahuldavad kõiki osapooli. Positiivsetele arengutele viitab, et kolme aasta jooksul (2014-2016) on viies riigis täieliku tunnustamise oodatav tase tõusnud 76%lt 81%le, mis teeb 5 riigi keskmiseks 79%, aga see on endiselt madalam EU28 riikide keskmisest tasemest, mis on 80%.

- **Ettenägematud muutused õppetöös.** Viie riigi näitel ilmnes, et tunnustamisel oli peamiseks takistuseks esialgselt planeeritud kursuse sisu mittevastavus, selle muutmise või kursuse mitte-toimumine. Taolistes olukordades pidi üliõpilane ise leidma kiiresti sobiliku lahenduse.
- **Üliõpilase enda otsus.** Teisena tuli suurematest takistustest välja üliõpilase enda otsus kursust mitte üle kanda. See asjaolu vajab kindlasti edasist analüüsi, kas sellist otsust saab üldse käsitleda takistusena ning millised on need tegurid, mis on üliõpilase otsust mõjutanud. Eesti õpirändurite seas oli see vastus kõige populaarsem (22%).
- **Õppelepingu allkirjastamine hilinemisega vähendab muutuste riski õppeperioodi jooksul.** Uuringu tõlgenduse järgi andis pikem õppelepingu planeerimisperiood (ettevalmistus) võimaluse saada paremat infot valitud kursuste kohta vahetusperioodiks ning hiljem ei olnud muutusi vaja teha. Valdav osa üliõpilastest kinnitasid, et kõik osapooled allkirjastasid õppelepingu enne õpirändeperioodi algust. Eesti, Läti ja Poola üliõpilastest enam kui 80% allkirjastasid õppelepingud õigeaegselt ehk viivitusi oli vähem. Samas tegid just nende riikide üliõpilased õppeperioodi jooksul rohkem muutusi, 77% Poola ja 69% Eesti üliõpilasest kinnitasid, et olid korrigeerinud õppelepingut. Kuigi Taani ja Rootsi üliõpilased allkirjastasid õppelepinguid hilinemisega, muutsid nad õppeperioodi vältel lepinguid vähem. Nende üliõpilaste osakaal, kes õppelepingut ei sõlminudki, oli kõigis viies riigis väga madal.
- **Taani ja Rootsi pakuvad õppelepingus rohkem paindlikkust,** lubavad kursusi planeerida varuga, rohkem kui on kokkulepe, mis annab tulemuste ülekandmisel rohkem võimalusi ja mänguruumi. Eesti Läti ja Poola üliõpilased tegutsesid programmireeglitele vastavalt ja olid edukamad muutuste sisseviimisel õppelepingusse õppeperioodi jooksul. Uuringu üks järeldustest oli, et kui Taani ja Rootsi kõrgkoolid valivad õppelepingute sõlmimisel ennetavad lähenemise, siis teiste riikide kõrgkoolid tegelevad suuremal määral õppelepingute korrigeerimisega, valides seeläbi nõ tekkinud olukordade lahendamise tee.
- **Kõrgkoolide allüksuste** (teaduskonnad, osakonnad, instituudid, õppetoolid jt.), aga ka **õppejõudude suhtumine välismaal õpirändes saavutatud tulemustesse varieerub.** Uuring tõdes, et paraku on endiselt õppejõude, kelle arvates välismaal läbitud kursus peab vastama täpselt nende poolt õpetavale kursusele ning üliõpilane võib seista silmitsi olukorraga, kus õppelepingus märgitud aine jääb seetõttu tunnustamata. Selline teguviis on vastuolus Erasmuse harta ja põhimõtetega.
- **Andmete kvaliteet vajab parendamist.** Käesoleva uuringu tulemused toovad välja vajaduse muuta osalejate tagasiside aruande sõnastust selgemaks ja arusaadavaks, et välistada üliõpilaste erinevad tõlgendused. Lisaselgitusi vajab ka arusaamine tunnustamise protsessist, eelkõige täielik tunnustamine, ainete ülekandmine jms. Hetkel on tagasiside ankeetides kajastatud üliõpilase arvamus tunnustamise kohta ja see ei pruugi olla vastavuses tunnustamise lõpptulemusega kõrgkoolis. Üliõpilane täidab tagasisideankeedi vahetult pärast naasmist, mil tal enamasti puudub lõplik ülevaade välismaal omandatud ainete ülekandmisest ehk tunnustamisest. Uuringu aluseks on seega vähemalt osaliselt üliõpilase arvamus sellest, mis hakkab juhtuma ja see ei pruugi olla väga tõene. Nende üliõpilaste osakaal, kes väitsid, et tunnustamine on lõppenud varieerus 39% Rootsis kuni 48% Poolas. Eesti üliõpilastest 60% vastasid, et tunnustamise protsess ei ole lõpule jõudnud ning 40% väitis, et on lõppenud. See seab kahtluse alla ka

selle info baasil tehtud järeldused. Uuringufirma on nendele kitsaskohtadele uuringus ka viidanud.

- **Vastuolu erinevate osapoolte ootuste osas.** Uuringust tuli välja vastuolu Euroopa Komisjoni püüdluse osas saada 2020. aastaks tunnustamise osakaaluks 100% ja üliõpilaste endi ootuse vahel, mis oli alla 100%. Kõige kõrgemad ootused tunnustamisele olid taanlastel (88%) ja rootslastel(83%), samas kui Eesti üliõpilaste ootus (74%) jäi tunnustamise osas kõige madalamale. Poolas oli sama näitaja 75% ja Lätis 79%.

Kokkuvõtteks: Rahvusvaheline uuring õpirändes osalenud üliõpilaste õpingute tunnustamise teemal oli väga väärtuslik kogemus kõikidele osapooltele. Selle tulemused kinnitavad, et tunnustamisega seotud probleemid on universaalsed ja vajavad jätkuvat tähelepanu. Uuringus osalenud riikidevahelised erisused ei ole väga suured, aga võrdlused annavad võimaluse olukorda paremini analüüsida ning õppida teiste positiivsetest kogemustest.

Uuring on täismahus loetav SA Archimedes kodulehel: <http://archimedes.ee/wp-content/uploads/2015/12/Final-Report-2019-08-20.pdf>